

STORTINGET

Innst. 354 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Prop. 48 LS (2022–2023)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Samtykke til ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet av 21. juni 2019

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen bes det om Stortingets samtykke til at Norge ratifiserer ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet.

ILO-konvensjon nr. 190 ble vedtatt 21. juni 2019 med en tilhørende rekommandasjon (nr. 206). Dette er den første internasjonale konvensjonen som retter seg mot vold og trakassering i arbeidslivet. Den er en internasjonal arbeidslivsstandard som anerkjenner alles rett til et arbeidsliv fritt for vold og trakassering, inkludert kjønnsbasert vold og trakassering.

En bred ratifikasjon av konvensjonen blant ILOs medlemsstater vil kunne bidra til et regulert arbeidsliv med ordnede forhold for arbeidstakere på verdensbasis samt styrking av kvinners stilling og stillingen til andre sårbare grupper i arbeidslivet. Hittil har 25 stater ratifisert konvensjonen.

ILO-konvensjonen gjelder grunnleggende og viktige forhold i arbeidslivet, og det bes derfor om Stortingets samtykke til ratifikasjon, jf. Grunnloven § 26 andre ledd.

Ratifikasjon av konvensjonen anses ikke å kreve endringer i norsk rett. Norge har et omfattende regel-

verk som skal bidra til å sikre arbeidstakere vern mot vold og trakassering i arbeidslivet.

I tilknytning til ratifikasjon av ILO-konvensjonen legges det også frem lovforslag om å:

- presisere at vernet mot trakassering i arbeidsmiljøloven også innebærer et vern mot seksuell trakassering.
- innta definisjoner av trakassering og seksuell trakassering i arbeidsmiljøloven, som tilsvarer definisjonene som er inntatt i likestillings- og diskrimineringsloven.
- presisere verneombudets oppgaver når det gjelder psykososialt arbeidsmiljø.

Forslag om ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 190 og forslag til endringer i arbeidsmiljølovens regelverk om trakassering og tilhørende forskrifter har vært på høring.

I denne innstillingen behandles ratifikasjon av ILO-konvensjonen. Det vises til egen innstilling om lovforslagene, jf. Innst. 353 L (2022–2023).

Det vises til proposisjonens kapittel 2, der bakgrunnen for forslagene i proposisjonen er nærmere redegjort for, herunder en situasjonsbeskrivelse når det gjelder følgende temaer:

- Vold og trusler i norsk arbeidsliv.
- Mobbing, trakassering og seksuell trakassering i norsk arbeidsliv.
- Virksomhetenes arbeid med psykososialt arbeidsmiljø.
- Arbeidstilsynets arbeid mot vold og trakassering i arbeidslivet.
- Likestillings- og diskrimineringsombudets arbeid mot vold og trakassering i arbeidslivet.
- Kort om vold og trakassering i arbeidslivet i et internasjonalt perspektiv.

1.2 ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet

1.2.1 INNLEDNING

ILO-konvensjon nr. 190 er den første internasjonale avtalen som retter seg mot vold og trakassering i arbeidslivet. Konvensjonen stiller blant annet krav om at medlemsstatene skal definere og forby vold og trakassering i arbeidslivet. Både medlemsstatene og arbeidsgivere skal treffe tiltak for å forebygge vold og trakassering, inkludert kjønnsbasert vold og trakassering. Konvensjonen krever også at medlemsstatene treffer hensiktsmessige tiltak for å håndheve nasjonale regler om vold og trakassering i arbeidslivet.

Det vises til proposisjonens kapittel 3.2, der de enkelte artiklene i konvensjonen er nærmere beskrevet.

1.2.2 FORHOLDET TIL NORSK RETT

Norge har i dag en rekke regler som skal bidra til å verne mot og forhindre vold og trakassering, herunder i arbeidslivet. Arbeidsmiljøloven har regler om vern mot vold og trakassering og krav til forebygging av vold og trakassering gjennom det systematiske HMS-arbeidet. Det ble i 2017 fastsatt egne forskrifter under arbeidsmiljøloven om vold og trusler. Likestillings- og diskrimineringsloven har blant annet forbud mot trakassering på grunn av lovens diskrimineringsgrunnlag og uttrykkelig forbud mot seksuell trakassering, samt krav til arbeidsgivere og offentlige myndigheter om å forebygge og søke å hindre trakassering, seksuell trakassering og kjønnsbasert vold. Norsk rett oppfylder konvensjonens krav, og det ikke er behov for lov- eller forskriftsendringer for å ratifisere den.

Det vises til proposisjonens kapittel 3.4, der dette kommenteres nærmere i tilknytning til noen av de konkrete kravene i konvensjonen.

1.2.3 DEPARTEMENTETS VURDERINGER

Ratifikasjon er viktig i et internasjonalt perspektiv for å oppnå formålet med konvensjonen. En bred ratifikasjon av konvensjonen blant ILOs medlemsstater vil kunne bidra til et regulert arbeidsliv med ordnede forhold for arbeidstakere på verdensbasis samt styrking av kvinners stilling og stillingen til andre sårbare grupper i arbeidslivet. Ratifikasjon fra Norge vil bidra til å anerkjenne alles rett til et arbeidsliv fritt for vold og trakassering. Det tilrås på denne bakgrunn ratifikasjon av konvensjonen.

1.3 Økonomiske og administrative konsekvenser

Ratifikasjon av konvensjonen vil medføre en plikt til regelmessig rapportering om gjennomføringen av kon-

vensjonen, i tråd med artikkel 22 i ILOs konstitusjon. ILO har imidlertid også en rapporteringsmekanisme for ikke-ratifiserte konvensjoner etter artikkel 19 i ILOs konstitusjon, hvor tema for hvilke konvensjoner det skal rapporteres om, er ulikt fra år til år. Det foreslås ingen endringer i norsk rett for å ratifisere konvensjonen. Ratifikasjonen i seg selv anses derfor ikke å medføre økonomiske eller administrative konsekvenser av betydning.

2. Komiteens behandling

Komiteens utkast til innstilling har vært forelagt utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse, jf. vedtak i Stortinget 9. mars 2022.

I denne innstillingen behandles samtykke til ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 190. Det vises til egen innstilling om lovforslaget, jf. Innst. 353 L (2022–2023).

Som ledd i komiteens behandling ble det åpnet for skriftlige innspill. Det kom seks innspill.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tuva Moflag, Runar Sjøstad, Torbjørn Vereide og Agnes Nærland Viljugrein, fra Høyre, Henrik Asheim, Anna Molberg og Aleksander Stokkebø, fra Senterpartiet, Eivind Drivenes og Per Olaf Lundteigen, fra Fremskrittspartiet, Alf Erik Bergstøl Andersen og Dagfinn Henrik Olsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstø og lederen Freddy André Øvstegård, og fra Rødt, Mimir Kristjánsson, viser til Prop. 48 LS (2022–2023) Endringer i arbeidsmiljøloven (trakassering) og samtykke til ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet av 21. juni 2019.

En tydelig arbeidsmiljølov der man lovfester rettspraksis om trakassering, også når det gjelder seksuell trakassering, er viktig. At definisjonene som blir tatt med i endringen av § 4-3, er de samme som i likestillings- og diskrimineringsloven, gir en helhetlig definisjon av seksuell trakassering.

Seksuell trakassering er en alvorlig og omfattende samfunnsutfordring. Til tross for metoo, lovforbud mot seksuell trakassering og et nytt lavterskeltilbud for saker om seksuell trakassering ser det ikke ut til at omfanget av seksuell trakassering reduseres. Seksuell trakassering er ikke bare en stor samfunnsutfordring, men også et alvorlig arbeidsmiljøproblem. På arbeidsplassen kan seksuell trakassering skje både fra medarbeidere, ledere og andre man er i kontakt med gjennom arbeidet. Komiteen

mener derfor det er viktig å sikre mer åpenhet og å bevisstgjøre arbeidsgivere og arbeidstakere om at seksuell trakassering ikke skal forekomme på arbeidsplassen.

Vold og trakassering på arbeidsplassen er uakseptabelt og uforenlig med anstendig arbeid.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, tilrår derfor Stortinget å ratifisere ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet.

Komiteen viser for øvrig til sine merknader i forbindelse med forslag til endringer i arbeidsmiljøloven (trakassering), jf. Innst. 353 L (2022–2023).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Prop. 48 LS (2022–2023) Endringer i arbeidsmiljøloven (trakassering) og samtykke til ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet av 21. juni 2019 og er enige i lovendringene.

Disse medlemmer viser til endringene i ansvarsområdet til verneombudet.

Disse medlemmer sier seg enig i bekymringen og innspillet fra Norges Lastebileier-Forbund og legger til grunn at denne lovendringen ikke øker dagens minimumskrav om 40 timer opplæring for verneombudet.

Norge har en god arbeidsmiljølov, og med disse endringene vil den bli enda bedre. Disse medlemmer er derfor skeptiske til at ILO-konvensjon nr. 190 skal signeres, da konvensjonens innhold allerede er gjeldende rett i Norge.

Disse medlemmer støtter derfor ikke ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 190, men er for endringene i arbeidsmiljøloven §§ 4-3 og 6-2.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at representanter fra Sosialistisk Venstreparti tidligere har fremmet Representantforslag 137 S (2020–2021) om å tydeliggjøre forbud mot seksuell trakassering i arbeidsmiljøloven, jf. Stortingets behandling av Innst. 364 S (2020–2021). Dette medlem viser til at medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Arbeiderpartiet fremmet forslag om endringer i arbeidsmiljøloven slik at arbeidsgivers ansvar for å forebygge og forhindre seksuell trakassering på arbeidsplassen fremgår tydeligere av arbeidsmiljøloven § 4-3, samt at det henvises til likestillings- og diskrimineringsloven i samme paragraf. Dette medlem er derfor glad for at regjeringen i Prop. 48 LS (2022–2023) foreslår en presisering vernet mot trakassering i arbeidsmiljøloven som også innebærer et vern mot seksuell trakassering, og at det inntas definisjoner av trakassering og seksuell trakassering i arbeidsmiljøloven som tilsvarer definisjonene som er inntatt i likestillings- og diskrimineringsloven.

Dette medlem viser videre til skriftlig innspill fra Akademikerne:

«Som vi påpekte i vårt hørings svar er det uheldig at det ikke tydeliggjøres bedre at rettighetsinformasjon har en kostnadsside. Dette gjelder ikke bare Arbeidstilsynets arbeid, men også arbeidet til Likestillings- og diskrimineringsombudet og Diskrimineringsnemnda. Siden forslagene til endringer først og fremst er en tydeliggjøring og presisering av gjeldende rett, antar departementet at ytterligere opplysninger om regelverket vil kunne gjøre det lettere for arbeidstaker å vurdere om vedkommende har blitt utsatt for trakassering eller seksuell trakassering på arbeidsplassen. Vi deler denne vurderingen. Et spørsmål er om en konsekvens av dette kan bli en økning i antall saker om trakassering til Diskrimineringsnemnda. Det er allerede for lang saksbehandlingstid i nemnda, og Akademikerne kan ikke se at proposisjonen berører hvordan en eventuell økning i saksmengde påvirker Diskrimineringsnemnda økonomisk og administrativt. Med utgangspunkt i de konsekvenser proposisjonen selv beskriver at trakassering i arbeidslivet kan få for ansatte, mener Akademikerne at det er svært uheldig om saksbehandlingstiden hos nemnda vedvarer å være lang.»

Dette medlem mener det er viktig at departementet påser at Arbeidstilsynet, Likestillings- og diskrimineringsombudet og Diskrimineringsnemnda har tilstrekkelige ressurser økonomisk og administrativt til å kunne følge opp endringene foreslått i Prop. 48 LS (2022–2023), i tillegg til å følge med på utviklingen i saksbehandlingstiden i Diskrimineringsnemnda.

4. Uttalelse fra utenriks- og forsvarskomiteen

Komiteens utkast til innstilling har vært forelagt utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse, jf. vedtak i Stortinget 9. mars 2022.

Utenriks- og forsvarskomiteen uttaler følgende i brev av 11. mai 2023:

«Utenriks- og forsvarskomiteen viser til arbeids- og sosialkomiteens utkast til innstilling til Prop. 48 LS (2022–2023) Samtykke til ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet av 21. juni 2019, og har ingen ytterligere merknader.»

5. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet av 21. juni 2019.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 16. mai 2023

Freddy André Øvstegård

leder

Tuva Moflag

ordfører